

Cyanotypi

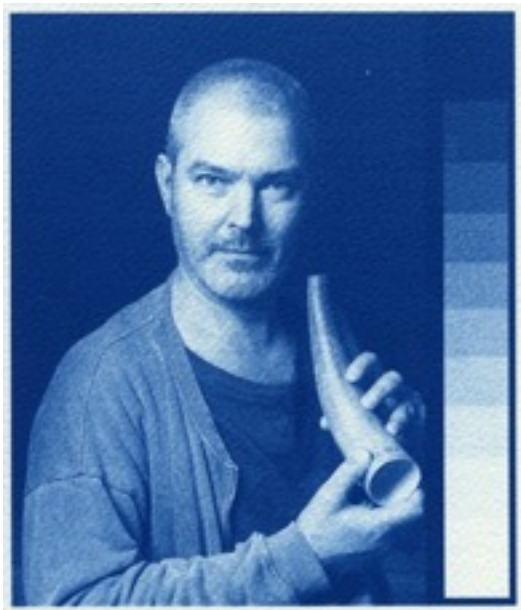
Om du aldrig arbetat med historiska ädelprocesser är cyanotypi verkligen en perfekt instegsprocess. Kemikalierna är få och du behöver inte heller framkallare eller fix för att färdigställa din bild. Samtidigt hör cyanotypin till en av de allra äldsta fotografiska processerna och är full av kopplingar till fotohistorien. (Några fotografnamn längre fram i dokumentet)

När jag lärde mig hantera historiska kopieringsprocesser, på den analoga tiden, fick man lägga mycket energi på att mäta och räkna ut gammakurvor, svärtningsomfång på allt från originalneg, mellanneg och slutbild. Det är enklare idag.

Jag antar att du fotograferar digitalt. Bilden är redan i datorn. Börja med att redigera bilden så den ser bra ut på skärm och vanlig utskrift, gärna med en gråkil för att bättre kunna bedömma tonfördelningen. Invertera och spegelvänd bilden. Bestäm bildens slutstorlek. Skriv ut på over-head-film för bläckstråleskrivare.

Kolla och dra konsekvenser! Ser bild och gråkil bra ut förutom i till exempel motivets högdagrar, gör du en justeringskurva och ett nytt kontaktkopieringsnegativ. Rätt raka puckar alltså!

Standardrecept

Lösning A

Ammoniumferricitrat, grönt 30 gram (CAS: 1185-57-5)
Vatten till 125 ml

Lösning B

Kaliumferricyanid 12 gram (CAS: 13746-66-2)
också känt som rött blodlutsalt
Vatten till 125 ml

Lösningarna förvaras i mörka droppflaskor
(eller mörkt i droppflaskor om ni förstår)

Det här att kemikalierna har så många olika namn ställer minsann till det. Chansa inte – det kan bli väldigt tokigt. Och kaliumferricyanid är till exempel en annan kemikalie än kaliumferrocyanid. Jag ska försöka skriva dit CAS-nummer till alla recept (det finns i alla fall på den här sidan).

Jag föreslår också att du läser min saltpapperssida. Det du kan läsa där om renlighet, sensiteringspenslar osv, gäller även här.

Arbetsgång

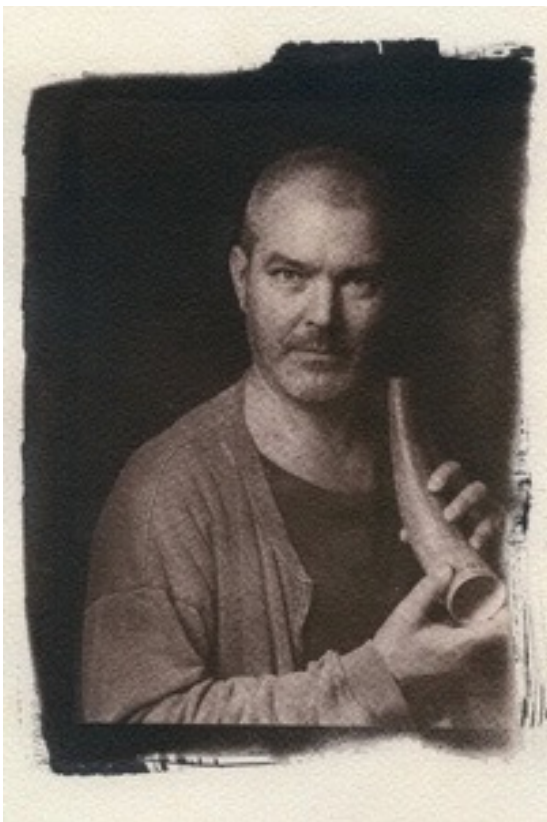
- Blanda lika delar av lösning A och lösning B. (Jag tar 10 dr A och 10 dr B till 12x12cm yta)
- Gör ett utstryk på ett förlimmat papper. (se saltpapperssidan)
- Kontaktkopiera under uv-ljus
- Någon egentlig framkallning eller fix behövs inte, men en svag citronsyralösning kan hjälpa till att tvätta ur järnet från den exponerade bilden. 3 tsk citronsyra till 1000 ml vatten i ett par minuter.
- Slutskölj i rinnande vatten 10 minuter
- Tona om så önskas och därefter ytterligare 10 min skölj.

Cyanotypi, tonad i grönt te

Om du inte tycker cyan är din favoritfärg kan du ju alltid tona dina cyanotypier. Du behöver förmodligen inte köpa några nya kemikalier. Kolla i köket istället! Den här bilden är tonad en kort stund i grönt te (5-6 tepåsar/liter vatten). Bada bilden i tonaren en kort stund efter sköljbadet och avbryt toningen med ytterligare ett sköljbad. Blev det inte starkt nog stoppar du bara tillbaka pappret i tonarbadet.

Det är garvsyran/tanninet som är det aktiva ämnet i tonaren. Svart te fungerar också bra men färgar in pappersbasen rätt hårt. Tannin som finns att köpa på vinbryggerbutiker fungerar naturligtvis också.

Cyanotypi, blekt i änglamark bleksalt, tonad i grönt te

Här är bilden först blekt i vanligt bleksalt för vittvätt (änglamark ca 2 tsk/liter) och därefter hårt tonad i grönt te-badet. Bilden var kraftigt överexponerad (mörk och tät) efter på tok för lång tid under uv-lampan. Toningen räddade min bild men kontrasten blev en aning låg.

Egentligen är det här en outtömlig källa för experiment. Ska jag vara en dysterkvisk, så är väl repeterbarheten rätt låg. Om du vill kunna skapa två bilder med exakt samma bildton föreslår jag lägre koncentrationer i toningsbadet.

Bildtonen ändras också kraftigt när papperet torkar, så det behövs en del övning för att kontrollera slutresultatet

Brasklapp

Jag kan väl säga på en gång att fotohistorien är nerlusad med olika recept och cyanotypin är inget undantag. Har du problem med mitt recept står det dig naturligtvis fritt att testa något annat. Några problem har fått mig att själv överväga andra recept:

- 1) Emellanåt blöder min cyanotypi av papperet i sköljbadet. Min gissning är att papperet är för hårt limmat så att sensiteringslösningen inte får fäste. Extra mycket problem fick jag när jag försökte snabbtorka mina papper med en byggfläkt. Lösning: Överdriv inte mängden sensiteringslösning! Låt sensiterade papper torka långsamt, gärna över natten i ett mörkt rum.
- 2) Mina exponeringstider är långa, runt 20 – 25 minuter, trots stark uv-lampa, tunna negativ och kort avstånd mellan lampa och papper. Om jag kunde korta exponeringen skulle cyanotypin fungera bättre i klassrummet.
- 3) Det gröna järnet möglar! Rätt äckligt faktiskt, men inget jätteproblem. Sila genom ett kaffefilter och allt är frid och fröjd. Men visst vore det trevligt utan!

Intressanta fotografer

Anna Atkins bör lyftas fram. Hennes kameralösa fotogram i boken "Photographs of British Algae" är både vackra och i sanning ett pionjärarbetet.

F.Holland Day arbetade med cyanotypi, bland många andra tekniker. Hans dubbelporträtt tillsammans med Maynard White kan du hitta för ledladdning på loc.gov

(för länkar, se min hemsida patriksandstrom.se/adelprocesser/cyanotypi/)